

Eduskunnan talousvaliokunta

Lausuntopyyntö

U 73/2025 vp: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Horisontti Eurooppa -kokonaisuutta koskien

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston kirjelmästä komission ehdotuksista Horisontti Eurooppa-kokonaisuuden osalta.

Horisontti Eurooppa ja yhteiskunta:

Pilari II- eli kilpailukyky ja yhteiskunta-pilari sisältää kuntien ja kaupunkien kannalta merkittäviä tutkimus- ja innovaatiotoimia. Myös jatkossa on tärkeää olla TKI- ja toimeenpanevaa rahoitusta tarjolla julkiselle sektorille. Kaupungit ovat hyötäneet Horisontti-ohjelman II pilarin (globaalit haasteet ja Euroopan teollinen kilpailukyky) rahoituksesta.

Kaupungit toimivat osaamisen ja innovaatiotoiminnan sekä yritystoiminnan kehittämisen alustoina. Ne rakentavat kumppanuuksia ja vahvistavat paikallisia innovaatioekosysteemejä tuomalla yhteen yrityksiä, startupeja, korkeakouluja, tutkimuslaitoksia ja kansalaisyhteiskuntaa laajempiin kokonaisuuksiin, jotka linkittyvät niin kansallisiin kuin kansainvälisiin innovaatioekosysteemeihin.

Horisontti Euroopan tulee tukea monitieteistä tutkimusta, joka vastaa kaupunkien, kuntien ja alueiden tarpeisiin. Ekosysteemimäisen kehittämisen näkökulmasta ohjelman II-pilarissa rahoitusta olisi suunnattava nykyistä enemmän paikkaperusteisten ekosysteemien vahvistamiseen. Rahoituksen tulee säilyä täysin bottom-up-periaatteisena ja erinomaisuuteen (excellence) perustuvana. Vastaavasti kilpailukykyrahasto keskittyisi innovaatioiden ja tutkimustulosten käyttöönottoon ja skaalaamiseen. Tämä antaisi alueille ja kaupungeille mahdollisuuden johtaa systeemistä muutosta keskeisissä teemoissa, esimerkiksi ilmastoneutraalius ja ilmastomuutokseen sopeutuminen. Kaupunkien rooli EU:n TKI-politiikassa tulisi tunnistaa nykyistä selkeämmin, sillä juuri kaupungeissa ratkaisut konkretisoituvat ja skaalautuvat.

Kuva 1: Suomeen tullut Horisontti Eurooppa-rahoitus (toukokuu 2025 tiedot Business Finland):

Organisaatiotyyppi	Varmistunut rahoitus	Osuus
Yliopisto	511 504 487 €	42 %
Tutkimuslaitos	318 039 774 €	26 %
Pk-yritys	176 178 015 €	14 %
Muu	115 419 196 €	9 %
Suuryritys	89 648 655 €	7 %
AMK	20 743 229 €	2 %
Total	1 231 533 357 €	100 %

Kategoria muu sisältää mm. kunnat, kaupungit ja niiden kehitysyhtiöt, säätiöt ja yhdistykset, sairaanhoitopiirit ja hyvinvointialueet, CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy.

U73-kirjelmässä todetaan, että suomalaiset yritykset, tutkimuslaitokset sekä yksittäiset tutkijat ovat osallistuneet EU:n tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmiin. Kuntaliitto haluaa kiinnittää huomiota, että kuten kuva 1 osoittaa, **myös julkiset toimijat kuten kunnat, kaupungit ja niiden kehitysyhtiöt ovat hyödyntäneet Horisontti Eurooppa-rahoitusta (kategoria ”muu”)**. Toukokuun 2025 tietojen mukaan Helsingin kaupungin innovaatioyhtiö Forum Virium Oy oli saanut yli 8 milj. euroa EU-rahoitusta Horisontti Eurooppa-ohjelmasta. Kaupungeista Tampere, Turku ja Vantaa ovat kymmenen eniten Horisontti Eurooppa-rahoitusta saaneen kuntatoimijan joukossa, listalla on myös energia- ja jäteyhtiöitä.

Kaupunkien ja kuntien kyvykkyys hyödyntää Horisontti Eurooppa-rahoitusta ja hakeutua mukaan toimiviin kumppanuuksiin on kehittynyt. Pienemmätkin kunnat ovat olleet mukana Horisontti Eurooppa –hankkeissa hyödyntäen strategisia kumppanuuksiaan. Utajärven kunta on hyvä esimerkki pienestä maaseutukunnasta, joka on omalla aktiivisuudellaan päässyt mukaan joustavan teollisen energiankäytön testikohteeksi VTT:n koordinoimaan Horisontti Eurooppa-rahoitteiseen GlocalFlex-hankkeeseen vuonna 2022. Jatkossa kuntien ja kaupunkien kyvykkyyttä hyödyntää rahoitusta ja hakeutua strategiaan kumppanuuksiin tulee edelleen vahvistaa.

Horisontti Eurooppa ja missiot:

U73-kirjeessä ei ole huomioita EU-missioista, joita näkemyksemme mukaan tulee jatkaa ja laajentaa ratkomaan myös muita yhteiskunnallisia ja kaupungeille keskeisiä haasteita, kuten eriarvoisuutta ja segregatiota.

Nykyisen Horisontti Eurooppa-puiteohjelman alla käynnistettiin v. 2021 viisi eri missiota, joissa koottiin useita komission yksiköitä tukemaan tutkimusta keskeisissä prioriteeteissa, joista yksi on ollut 100 ilmastoneutraalin ja älykkään kaupungin luominen vuoteen 2030 mennessä sekä ilmastomuutokseen sopeutuminen. Missioiden osallistava lähestymistapa ja verkostoitumismahdollisuudet on nähty positiivisina. Missioiden tarjoama tekninen tuki on ollut hyödyllistä suomalaisille kaupungeille.

Missioiden jatkaminen nähdään tärkeänä, lisäksi tarvitaan tukea käytännön toimien edistämisessä ja skaalautumisessa. Tietoa ja strategista ajattelua on vahvistettu, mutta käytännön toteutus on edelleen hajanaista. Toimien vaikuttavuuden ja priorisoinnin lisäksi tarvitaan rahoitusta myös käytännön toteutukseen. Missiot voivatkin toimia Horisontti Eurooppa -ohjelman sekä kilpailukykyrahoituksen yhteisinä alustoina, missä Horisontti Eurooppa -ohjelman rooli on T&I-toiminnan tukemisessa ja kilpailukykyrahaston rooli on tukea missioissa kehitettyjen innovaatioiden toimeenpanoa ja skaalausta.

Horisontti Eurooppa ja maaseutuelinkeinot:

Maaseudun kehittämisen, maatalouden ja ruokasektorin sekä biotalouden mahdollisuuksien edistäminen on huomioitu hyvin kannanotossa. Tulevaisuudessa innovaatioiden edistämiseen tulee olla TKI-toimintaa myös maaseudulla toimiville pk- ja mikroyrityksille, jotta paikalliset vahvuuksia ja innovaatioita voidaan edistää mm. kilpailukyky että ympäristö- ja ilmastovoitteissa. Tässä mm. ammattikorkeakoulujen rooli ja kyky hyödyntää TKI-rahoitusta on erityisen tärkeä varsinkin niissä maakunnissa, missä ei sijaitse yliopistoja.

Kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman suhde Horisontti Eurooppa-ohjelmaan:

Seuraavan ohjelmakauden NRP-suunnitelmissa on tärkeää tukea toimenpiteitä, joilla vahvistetaan TKI-toimintaa ja kyvykkyyksiä alueilla, kaupungeissa ja kunnissa, ja tämän kautta edistetään Horisontti Euroopan hyödyntämistä Suomessa. Suomen on kansallisesti varmistettava kapasiteetti osallistua Horisontti Eurooppa -hankkeisiin eli varattava kansallista osarahoitusta, jos sitä rahoitusohjelmassa vaaditaan.

SUOMEN KUNTALIITTO

Mikko Härkönen
elinvoimajohtaja

Annukka Mäkinen
kehittämispäällikkö, aluekehitys